

NHỮNG YÊU CẦU CẦN CÓ CỦA GIÁO VIÊN MỸ THUẬT TRONG DẠY HỌC CÁC CHUYÊN ĐỀ HÌNH HỌA Ở BẬC HỌC TRUNG HỌC PHỔ THÔNG

NGUYỄN VĂN CƯỜNG

Email: nguyencuong7676@gmail.com

Trường ĐHSP Nghệ thuật Trung ương

REQUIREMENTS OF FINE-ART TEACHERS IN TEACHING GRAPHIC IN HIGH SCHOOL

TÓM TẮT

Người giáo viên không chỉ có vai trò cung cấp kiến thức liên quan đến hình họa mà còn là người thiết kế, tổ chức các hoạt động như: cố vấn; gợi mở; trọng tài cho các hoạt động sáng tạo, hướng dẫn hình thành kỹ năng thực hành bài vẽ của học sinh. Để làm tốt điều này, giáo viên cần nắm được các phương pháp giáo dục hiện đại, vận dụng nhuần nhuyễn vào trong các hoạt động dạy học.

Từ khóa: Dạy học, giáo viên, mỹ thuật, hình họa, hoạt động dạy học

ABSTRACT

The teachers not only have a role to provide knowledge related to graphics but also a designer and organizes activities such as mentoring; suggestive; arbitration for creative activities, guide the formation of students' drawing practice skills. In order to do this well, teachers need to grasp modern educational methods and apply them smoothly in teaching activities.

Keywords: Teaching, teachers, fine-arts, graphics, teaching activities

Người giáo viên mỹ thuật đóng vai trò rất quan trọng trong chất lượng những bài học mỹ thuật nói chung và các bài học hình họa nói riêng của bậc học phổ thông. Trong những bậc học phổ thông khác nhau, do tâm sinh lý lứa tuổi học sinh khác nhau cho nên phương pháp, thao tác và tiến trình dạy học của người giáo viên có những đòi hỏi khác nhau. Học sinh ở bậc học trung học phổ thông (THPT) đã trưởng thành và có năng lực nhận thức đánh giá sự vật, hiện tượng khách quan khá đầy đủ. Vì vậy, những bài học hình họa trong chương trình THPT chắc chắn cuốn hút các em vì những nhu cầu khám phá tâm lý thị giác, thói quen thị giác trong việc tri giác thế giới khách quan.

Việc nắm bắt được tâm lý của các em là cơ sở để đưa ra phương pháp, nội dung và các thao tác dạy học phù hợp, điều này giúp cho chất lượng những bài học hình họa sẽ nâng cao. Qua những kinh nghiệm giảng dạy mỹ thuật của mình ở nhiều cấp học (từ phổ thông đến đại học), tác giả mạnh dạn đưa ra những yêu cầu trong triển khai dạy học đối với giáo viên mỹ thuật trong một bài học hình họa ở bậc THPT trên cơ sở tiến trình dạy học.

Những yêu cầu trong triển khai dạy học một chuyên đề hình họa của giáo viên

*Giới thiệu bài học

Giới thiệu bài học là một nội dung đầu tiên của bất kỳ một bài học hình họa nào, giáo viên giới thiệu khái quát những kiến thức chung về hình họa và tính ứng dụng của nó. Phần này giáo viên cần cung cấp cho người học khái niệm hình họa, hình họa cơ bản, sự hình thành và phát triển của hình họa, đưa ra những ví dụ về các sản phẩm hình họa và vai trò của hình họa trong mọi mặt đời sống (ở tranh trong bảo tàng, trong vụng tập, ở tranh dân gian, ở phù điêu trong kiến trúc... Giới thiệu mối liên quan giữa hình họa cơ bản và hình họa trong các tác phẩm nghệ thuật (giáo viên cung cấp tư liệu, giới thuyết về vẻ đẹp, đề nghị học sinh đưa ra những ví dụ về hình họa xuất hiện xung quanh).

Giáo viên giới thiệu bài vẽ hình họa của chuyên đề cụ thể (các chuyên đề hình họa ở THPT bao gồm: khối cơ bản, tượng phác mảng, tượng chân dung) về hình thức, nội dung, đặc trưng của bài vẽ, các nguyên tắc vẽ hình họa cơ bản và giới thiệu khái quát

ARTS

phương pháp tiến hành vẽ một bài hình họa (bố cục, phác hình, lên đậm nhạt...).

* Đề ra mục tiêu phù hợp (trên cơ sở: *quan sát và nhận thức thẩm mỹ; sáng tạo và ứng dụng thẩm mỹ; phân tích và đánh giá thẩm mỹ*)

Về kiến thức: Đề ra mục tiêu về kiến thức dựa trên khả năng của học sinh từng lớp, từng cá nhân trên cơ sở căn bản là học sinh phải nắm được các kiến thức lý luận tương đối vững sau khi thực hành bài vẽ như: khái niệm; lý thuyết về hình họa (tương quan đậm nhạt, sáng tối, xa gần; chất cảm; những kiến thức chung; đặc tính; nguyên tắc; quy trình thực hành).

Về kỹ năng: Yêu cầu học sinh luyện tập nhằm nắm chắc các kỹ năng cần có để thực hành bài vẽ hình họa như: kỹ năng sử dụng dụng cụ vẽ, kỹ năng đo đạc, kỹ năng so sánh, kỹ năng vẽ nét, mảng, kỹ năng hoàn thiện bài vẽ trên cơ sở vừa sức, phù hợp khả năng của từng học sinh.

Về thái độ: Phải tạo nên sự hấp dẫn trong các hoạt động học, giúp học sinh phải thấy thú vị, cuốn hút trong quá trình phân tích mẫu, thái độ nhiệt tình tham gia một cách chủ động vào các thảo luận, đánh giá và các hoạt động khác trong buổi học.

* Đảm bảo điều kiện thực hành bài vẽ

Yêu cầu về cơ sở vật chất đầy đủ (phòng học, ánh sáng, trang thiết bị, những dụng cụ cho việc thực hành bài vẽ). Tuy đây là điều kiện phụ thuộc vào trường học, nhưng người giáo viên cũng có vai trò tư vấn, đề nghị, tham mưu với nhà trường. Tùy điều kiện thực tế, nhưng cơ sở vật chất phải đảm bảo các yếu tố căn bản cho một lớp học thực hành hình họa như: đủ ánh sáng; độ rộng phù hợp với số lượng học sinh, bảng, giá...

* Giới thiệu phương pháp và kỹ thuật thể hiện bài vẽ (giới thiệu về phương tiện, chất liệu, kỹ thuật, phương pháp vẽ...)

Hướng dẫn những nguyên tắc cốt lõi trong vẽ hình họa (Giới thiệu đặc điểm, tính chất của hoạt động vẽ hình họa. Gợi ý một số ý tưởng cho sắp xếp bố cục, cấu trúc mảng hình, nét, trọng tâm, chính phụ, mối quan hệ không gian...), lý giải các nguyên tắc đó được xây dựng trên cơ sở tâm sinh lý thị giác cho học sinh hiểu và khuyến khích vận dụng có sáng tạo.

Đề xuất các hướng thể hiện bố cục, đậm nhạt của bài vẽ (Hướng dẫn học sinh thảo luận đưa ra các lựa chọn và gợi ý học sinh chọn những giải pháp phù hợp để xây dựng bài vẽ). Đảm bảo tính đa dạng, độc đáo riêng có của từng cá nhân học sinh trong bài vẽ. Tránh lý tưởng hóa một dạng, phong cách vẽ hình họa nào đó khiến học sinh thụ động bắt chước, làm triệt tiêu năng lực sáng tạo của các em.

* Hướng dẫn chuẩn bị phương tiện vẽ

Chuẩn bị giấy, màu, bút chì, tẩy, bảng, giá, dây dọi, que đo.... Nếu bật vai trò của các phương tiện đó được sử dụng trong bài vẽ.

* Hướng dẫn thực hành bài vẽ

Giáo viên đề ra các bước, các hoạt động mà học sinh cần thực hiện để hoàn thành bài vẽ theo yêu cầu: Hướng dẫn học sinh xây dựng bố cục; phác hình khái quát, phác hình chi tiết, quy trình vẽ đậm nhạt bài hình họa. Các bước, các hoạt động đó phải được giáo viên hướng dẫn, gợi ý, thị phạm.

Giáo viên khuyến khích học sinh tham gia thảo luận, đóng góp ý kiến cho những phương án bố cục, phong cách, đánh giá các bước tiến hành của các bài vẽ... nhằm làm cho học sinh tham gia sâu vào các hoạt động dạy học.

Giáo viên cũng lưu ý những những vấn đề khó khăn trong quá trình vẽ của học sinh và các giải pháp khắc phục.

* Hướng dẫn tổ chức thảo luận, đánh giá kết quả bài vẽ

Giáo viên gợi ý về việc tổ chức trưng bày bài vẽ và thảo luận về kết quả bài vẽ. Xây dựng tiêu chí và phương pháp đánh giá kết quả bài vẽ trên cơ sở các yếu tố bố cục, hình mảng, đường nét, tương quan, phong cách, kỹ năng thể hiện và sự sáng tạo. Hướng dẫn học sinh tự nhận định và rút ra kết luận dựa trên bài vẽ đã hoàn thành.

Một số lưu ý

Khi dạy các chuyên đề hình họa này, giáo viên cần chú ý đến phân bổ thời gian cho các hoạt động dạy và học một cách hợp lý, phân bổ hoạt động cân bằng cho các nhóm, đưa ra kịp thời những gợi ý điều chỉnh cần thiết cho các vấn đề học sinh gặp phải trong quá trình thực hành bài vẽ. Giáo viên luôn có thái độ tôn trọng ý kiến, giải pháp lựa chọn ý tưởng và kết quả đạt được ở bài vẽ của các em. Nếu có những ý kiến và giải pháp lựa chọn của học sinh chưa thực sự tốt, cần phân tích, chứng minh, tránh thái độ áp đặt, mệnh lệnh đối với các em.

Luôn động viên, kiên trì hướng dẫn khi các em có khó khăn trong thao tác thực hành bài vẽ. Việc động viên, kiên trì hướng dẫn của giáo viên giúp học sinh nhanh chóng thoát ra khỏi những khó khăn vấp phải, tránh được tâm lý chán nản, buông xuôi trong quá trình vẽ bài.

Sử dụng tốt các câu hỏi để tạo không khí thảo luận, nhận xét nhằm khơi dậy khả năng sáng tạo và khiến học sinh hứng thú trong suốt quá trình vẽ bài.

Người giáo viên không chỉ có vai trò cung cấp kiến thức

ARTS

liên quan đến hình họa mà còn là người thiết kế, tổ chức các hoạt động như: cố vấn; gợi mở; trọng tài cho các hoạt động sáng tạo, hướng dẫn hình thành kỹ năng thực hành bài vẽ của học sinh. Để làm tốt điều này, giáo viên cần nắm được các phương pháp giáo dục hiện đại, vận dụng nhuần nhuyễn vào trong các hoạt động dạy học.

Giáo viên cũng là người đóng vai trò quan trọng trong việc định hướng giá trị, phát triển cảm xúc vẽ, gắn kết các hoạt động nhóm bằng thái độ công bằng trong lớp học hình họa. Trong các hoạt động thảo luận, đánh giá về bài vẽ, điều tất yếu là các ý kiến của học sinh có thể chưa được đúng đắn, đây là lúc vai trò định hướng giá trị của giáo viên cần được phát huy.

Giáo viên cũng cần có sự tôn trọng với các ý tưởng, kỹ thuật, kỹ năng vẽ hình họa của từng học sinh, từ đó tạo nên những phương thức dạy phù hợp với từng đối tượng học sinh. Giáo viên phải có khả năng tương tác với học sinh trong cả thuyết trình và thực hành bài vẽ nhưng đảm bảo học sinh là chủ thể của các hoạt động. Mỹ thuật nói chung và hình họa nói riêng là loại hình đặc thù, ở đó mỗi cá nhân học sinh có thể có lối nhìn, ý tưởng, khả năng khác biệt. Cần động viên khuyến khích các em phát huy các nét riêng có trong nhận thức, sáng tạo và ứng dụng thẩm mỹ, phát huy được những nét độc đáo của các em (đây vốn là một điểm rất quan trọng trong nghệ thuật).

Giáo viên phải luôn chủ động đổi mới phương pháp giáo dục (dựa trên những phương pháp giáo dục hiện đại), khả năng cập nhật kiến thức mỹ thuật và hình họa. Cụ thể, giáo viên cần nắm vững những kiến thức chung của hình họa (các khái niệm, nguồn gốc và lịch sử phát triển, tính vùng miền, tính tôn giáo, tính xã hội, tính hiện đại và tính truyền thống và vai trò của nghệ thuật hình họa trong đời sống và trong nghệ thuật). Giáo viên cũng cần có những tư liệu, tài liệu phong phú liên quan đến bài học như: sưu tầm các bài vẽ mẫu, các yếu tố hình họa trong các tác phẩm hội họa. Giáo viên chuẩn bị những nguồn tài liệu tham khảo lý thuyết và hình ảnh phong phú liên quan để phục vụ cho việc giới thuyết tới học sinh nội dung bài vẽ. Những tài liệu hình ảnh phải gần gũi, được ứng dụng trong đời sống và phải đa dạng.

Vai trò của người giáo viên mang tính quyết định trong thành công của các bài học mỹ thuật. Đặc biệt trong các bài học hình họa ở bậc THPT đã có tính chất nghiên cứu, đòi hỏi người giáo viên mỹ thuật phải luôn đảm bảo những yêu cầu cao ở trình độ sư phạm và áp dụng nhuần nhuyễn vào quá trình dạy học. Có như vậy những bài học hình họa (vốn có những yêu cầu đặc biệt) không mất đi tính hấp dẫn đối với học sinh.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Nguyễn Thị Đông (17/01/2018), 5 điểm mới cơ bản chương trình môn Mỹ thuật mới, **Báo Giáo dục và thời đại**.
2. Phạm Lê Hòa (2016), *Xây dựng tài liệu tích hợp nội dung giáo dục bảo vệ môi trường cho chuyên ngành Mỹ thuật trong các trường đại học và cao đẳng*, **Đề tài KHCN cấp Bộ**.
3. Trần Đình Tuấn, Nguyễn Thị Nhung (2004), *Giáo dục ý thức bảo vệ môi trường cho sinh viên Cao đẳng Sư phạm Mỹ thuật thông qua dạy học và một số các hoạt động trong nhà trường*, **Đề tài KHCN cấp Bộ**.
4. Thái Duy Tiên (2007), *Triết học giáo dục*, **Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội**.